

The aim of the article is to analyze the new challenges facing the Ukrainian professional education system in the context of globalization and the informatization of society, with an emphasis on preparing competent electricians ready to meet modern economic and technological requirements.

Key words: globalization, professional education, Smart complexes, information society, competitiveness, dynamism, regulatory documents, basic competencies of future electrical technicians.

УДК 378

Олена Семенов

Сумський державний педагогічний університет імені А. С Макаренка
ORCID ID 0000-0002-8697-8602

Олена Козлова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С Макаренка
ORCID ID 0000-0003-1626-5188

Юрій Штика

Сумський державний педагогічний університет імені А. С Макаренка
ORCID ID 0000-0002-6187-2860

DOI 10.24139/2312-5993/2023.05-06/339-351

ОСОБИСТІТЬ ВИКЛАДАЧА-ДОСЛІДНИКА У ВИМІРАХ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

У статті зацентрована увага на рисах особистості викладача-дослідника у вимірах педагогічного дискурсу. Джерельною базою слугують праці доктора педагогічних наук Дмитра Олександровича Козлова, спогади фахівців про колегу, безпосереднє спілкування з викладачем дослідником, досліджені за допомогою взаємопов'язаних загальнонаукових та конкретно-наукових методів: термінологічного аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення. У 32 роки молодий дослідник переніс складну кардіооперацію й отримав інвалідність другої групи, тому наукова праця Дмитра Козлова стала результатом справді надлюдських зусиль, засвідчила не лише працьовитість, а й неординарні здібності педагога: у 35 років успішно захистив кандидатську дисертацію, а в сорок один – докторську дисертацію.

У статті акцентована увага на становленні дослідника, викладацькій діяльності, науковому партнерстві наукового консультанта та докторанта, рисах особистості дослідника, які окреслили науковці, колеги Д.Козлова: інтелігентність, ерудованість, філософський оптимізм, толерантність, моральні чесноти, відданість справі, готовність ділитися знаннями. Праці педагога-дослідника дають можливість досягнути мовно-творчу індивідуальність особистості з широким діапазоном знань, проникливим розумом. Поняття «інноваційна культура особистості» вчений розглядав як динамічну характеристику особистості, її готовність, здібності та здатності до створення, прийняття, поширення й верифікації інновацій, володіння такими ключовими якостями, як творчість, інтуїтивність, ризикованість, амбіційність, сміливість і далекоглядність. Результатом творчого таланту дослідника є розроблена концепція інноваційної культури та її становлення під час менеджерської підготовки керівника освітньої установи.

Ключові слова: Дмитро Олександрович Козлов, особистість, викладач-дослідник, педагогічний дискурс, наукове партнерство, індивідуальність, інноваційна культура особистості

Пам'яті молодого науковця Дмитра Козлова

Постановка проблеми. Освіта в умовах війни – це діяльність у режимі особливої відповідальності, працездатності, наполегливості, єдності, відкритості та підтримки. І одним із завдань у таких складних умовах є зміцнення суб'єктності учасників освітнього процесу (Аносова, Петушкова, 2022, с. 6), більш широка екстраполяція ідей та цінних практик педагогів-дослідників в університетах.

Подвижницька праця викладачів і співробітників – запорука успішного розвитку Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка. «У надзвичайно складний для нашої країни й Університету час повномасштабної війни росії, – зазначається у звіті ректора Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Ляного Юрія Олеговича, ми продовжуємо працювати, здійснювати підготовку фахівців для відновлення України, підтверджуючи згуртованість, соціальну відповідальність, патріотизм та професіоналізм. У 2024 році університету виповнюється 100 років від часу заснування» (Звіт ректора Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка, 2023).

З-поміж дослідників, які розвивають сучасну педагогічну науку, визначають вектори інноваційних змін у педагогічній освіті України загалом та в університеті зокрема, вирізняється постать Дмитра Олександровича Козлова, доктора педагогічних наук, доцента, доцента кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Доля навіки поєднала з університетом, в якому навчався і працював понад 23 роки: студент фізико-математичного факультету, магістр з менеджменту, кандидат педагогічних наук, доцент, доктор педагогічних наук.

У 32 роки молодий дослідник переніс складну кардіооперацію в Інституті імені Миколи Амосова у зв'язку з міокардитом й отримав інвалідність другої групи. Подальша наукова праця Дмитра Олександровича стала результатом справді надлюдських зусиль, засвідчила не лише працьовитість, а й неординарні здібності педагога: у 35 років успішно захистив дисертацію «Формування управлінської

компетентності майбутнього викладача вищої школи у процесі магістерської підготовки» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, а в свої сорок один – докторську дисертацію «Теоретичні та методичні засади розвитку інноваційної культури майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти у процесі магістерської підготовки».

Дмитро Олександрович належав до вчених, для яких наука і викладання стали своєрідною філософією життя. Результатом творчого таланту дослідника є розроблена концепція інноваційної культури та її становлення під час менеджерської підготовки керівника освітньої установи. Актуальній проблемі присвячено понад 100 праць ученого з питань управлінської компетентності, інноваційної культури майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти, у т.ч. 2 одноосібні монографії, 12 навчальних посібників для студентів та викладачів вищої школи, понад 40 дослідницьких студій, 15 праць у зарубіжних виданнях, 5 – у виданнях, які включено до міжнародних науково-метричних баз Scopus та Web of Science.

З хвилюванням і душевним трепетом читаємо прикінцеве слово дисертанта у стенограмі публічного захисту докторської дисертації: «Особливо хочеться подякувати моїй науково-педагогічній родині – Сумському державному педагогічному університету імені А. С. Макаренка, який щомиттєво координує моє професійне зростання. Дякую» (Той, хто прагнув жити, 2021).

У травні 2021 року Дмитро Олександрович Козлов отримав диплом доктора педагогічних наук, а через 9 днів – 8 червня 2021 року покинув Землю.

Професійний шлях педагога-дослідника – це приклад відданості та гідності, любові до знань, поваги до науки, до Батьківщини. Праці Дмитра Олександровича Козлова дають можливість досягнути мовно-творчу індивідуальність особистості викладача-дослідника з широким діапазоном знань, проникливим і винахідливим розумом.

З-поміж важливих ознак особистості дослідника сучасний український психолог В. Рибалка називає залученість до оволодіння і створення суспільних, культурних, історичних, і, власне, особистісних цінностей (Рибалка, 2009, с. 16). Аналіз концепту особистості у сучасній філософії освіти і педагогіці, проведений у попередніх статтях (Семенов, 2012, с. 12), дає підстави обрати для дослідження мовного стилю праць Дмитра Козлова визначення, яке пропонує В. Войтко

щодо культури суб'єкта науково-дослідницької діяльності: «культурна людина – це не віртуоз формально-етикетної шляхетності, а інтелігент (за духовною суттю), який посідає активно-творчу життєву позицію і прагне найвищі здобутки людства, оптимальний раціоналізм діяльності спрямувати на створення творчої свободи і гідності людини як вищої цінності» (Психологічний словник, 1997, с. 67).

За робоче визначення мовної особистості в роботі приймаємо характеристику А. Загнітка: «це сукупність усіх мовних здібностей і реалізацій особистості, де мовна особистість має два основні концептуальні виміри – однопersoнологічний і поліpersoнологічний. Перший репрезентує окрему мовну індивідуальність в усьому обширі її виявів – часовому, просторовому, еволюційному, культурно-естетичному, соціумному, лінгвокультурологічному» (Загнітко, 2017, с. 4). Ураховуємо також характеристику психологічних типів, виділених К. Юнгом (Юнг, 2010, с. 194): людей, орієнтованих на оброблення інформації про взаємодію, вчений називав інтровертованими: тексти таких особистостей об'ємні і лексично насичені. О. Потебня доводив, що «мовна індивідуальність виділяє людину як особистість, і чим яскравіша ця особистість, тим повніше вона відображає мовні якості суспільства» (Потебня, 1985).

Мета статті. У межах статті зацентруємо увагу на рисах особистості викладача-дослідника у вимірах педагогічного дискурсу. Джерельною базою слугують праці Д.Козлова, спогади фахівців про колегу (Той, хто прагнув жити, 2021), безпосереднє спілкування з доктором педагогічних наук Дмитром Олександровичем Козловим.

Методи дослідження: комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових та конкретно-наукових, зокрема: термінологічний аналіз, синтез, систематизація, узагальнення.

Виклад основного матеріалу. У контексті дослідження зацентруємо увагу на дитинстві та юності Дмитра Козлова крізь призму родинного виховання. Неповторність індивідуально-творчого стилю молодого дослідника успадкована від членів родини, в якій шанували педагогічні спеціальності. Батько Олександр Миколайович, мама Олена Григорівна змалечку привчали до дисципліни і праці, а бабусі й дідусі навчили добру й поваги до людей, любові до природи, до пізнання світу.

Дід – Козлов Микола Андрійович – працював на Запорізькій ГЕС та брав участь у будівництві Каховської ГЕС. Дід Дмитра по лінії матері –

Ульянченко Григорій Гаврилович – відомий інженер, директор держлісгоспу. Прадід Ульянченко Гаврило Юхимович – учасник фінської та другої світової війни; прадід Шуліка Сергій Ілліч очолював поштове відділення на Луганській залізниці. Прабабуся – Ульянченко Параскева Максимівна – отримала гімназійну освіту, бабуся Перлефон Ірина Пимонівна володіла європейськими іноземними мовами.

Родина прищеплювала уміння виживати за будь-яких життєвих негараздів і отримувати «велику естетичну насолоду від життя...»(І. Зязюн). Дмитро Олександрович теж володів іноземними мовами, дослухався до рідного слова: в його арсеналі чимало влучних лексем, крилатих висловів.

О. Бакляк, класний керівник 11 класу класичної гімназії м. Суми (1996 р. випуску), зауважує: Дмитро мав енциклопедичні знання, вражала здатність юнака логічно і швидко розкласти будь-яку проблему на складові й виділяти найголовніше. Жвавий, іноді різкий, критичний до себе та інших, завжди чітко відстоював свою точку зору (Захід з ушанування пам'яті доктора педагогічних наук Дмитра Козлова).

Старшокласник Дмитро, згадував С.Курбатов (Той, хто прагнув жити, 2021), доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціології Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, у 1994 - 1996 рр. викладав у гімназії історію та правознавство, «органічно входив у чудову інтелектуальну, культурну та духовну мозаїку, що склалася на той час у класичній гімназії» .

Серед учнів і студентів, зазначала Ж.Чернякова, кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (Той, хто прагнув жити, 2021), юнака вирізняла принциповість, широкий кругозір і практична кмітливість, бажання допомогти іншим; дивувала його виваженість, неординарний і критичний погляд на життя, вміння комплексно бачити проблему і знаходити правильні шляхи її вирішення. Імпонувала його здатність критично сприймати історичний матеріал, такий собі імідж іронічного інтелектуала.

Можливо, саме завдяки таким якостям Дмитро у подальшому й обрав наукову та викладацьку стежину. Юнак успішно здобув кваліфікацію вчителя математики, фізики, астрономії, безпеки життєдіяльності та основ інформатики у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка. Під час навчання добровольцем пішов на строкову військову службу, пройшов

військовий вишкіл, опанував снайперську стрільбу, а, повернувшись, закінчив в університеті також спеціальність «Управління навчальним закладом», розпочав викладання і дослідницьку роботу.

Викладачеві Дмитру Козлову доводилось щороку багато часу працювати над новими навчальними курсами. Педагог уникав на заняттях використання «викладацької фонограми» – слайдової низки фактичного матеріалу; вмів викласти навчальний матеріал нетривіально, творчо, спонукаючи слухачів до критичного осмислення запропонованих ідей, дискусії; любив живе спілкування зі студентами. У навчальній роботі запровадив інноваційну модель «лекції прямої дії», коли вихованці попередньо одержували електронний текст, а на занятті за спеціальною методикою розглядали окремі фрагменти тексту, ставили запитання, розв'язували завдання, робили самостійні висновки й узагальнення, оцінювали роботу окремих творчих груп. Викладач спонукав молодь до інновацій, запровадив гурток «Організація наукових досліджень фахівця в системі магістерської підготовки». Непідробний доброзичливий підхід переможно надихав юних пошукачів істини.

В основу занять було покладено широку ерудицію енциклопедичного характеру. Крім знання точних наук на рівні випускника фізико-математичного факультету, Дмитро Олександрович набув професійних компетентностей у галузі психолого-педагогічних наук та менеджменту закладів освіти (викладав широке коло дисциплін магістерського рівня в обох сферах і сам мав відповідний магістерський диплом), корекційної педагогіки (отримав магістерський диплом у галузі корекційної педагогіки), філології (отримав магістерський диплом як учитель англійської мови).

М. Лазарєв, кандидат педагогічних наук, доцент, згадує: у кафедральних дискусіях спочатку Дмитро Олександрович був мовчазний, більше запитував колег. Чому так? – спитав його. – Я вчуся у Сухомлинського: щоб пізнати сутність і наблизитись до істини. Потрібно менше стверджувати, а більше запитувати. І додав: Усе більше переконуюсь, що тільки через систему власних, часто незручних і прискіпливих запитань, які варто робити більш простими й точними, є шанс знайти власну наукову позицію, а потім створити власну, тобто не списану, наукову концепцію як систему поглядів на важливу для тебе частину реальної науки. Без такої вистражданої в щоденних пошуках достатньо обґрунтованої наукової платформи ти не вчений, не дослідник, не професіонал... Так народжувались ідеї кафедрального

семінару «Педагогічне керівництво розвитком інноваційної культури майбутніх керівників закладу загальної середньої освіти», який Дмитро Олександрович тривалий час проводив для викладачів кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи (Той, хто прагнув жити, 2021).

Важливу роль у формуванні культури наукової праці дослідника-початківця відіграє співпраця наукового керівника та дисертанта. Уміння навчати творчу молодь мистецтву наукового дослідження, створювати в колективі творчу, ділову, доброзичливу обстановку, заохочувати до самостійності мислення і вияву ініціативи і натомість не обтяжувати наукову діяльність своїх учнів дріб'язковою опікою, – такі риси наукової школи доктора педагогічних наук, професора А. Сбруєвої.

Співпраця наукового консультанта зі здобувачем докторського ступеня досить часто має суто діловий формальний характер, якщо обмежується тільки науковою роботою, – зауважує Аліна Анатоліївна. Звісно, докторант завжди ретельно готувався до консультацій, вміло розбирався у складному переплетінні ідей, викладених у науковому тексті, переконливо відстоював свою точку зору та логіку викладу. Ідеться також і про гармонійні стосунки «науковий консультант – дисертант»: «Дмитро називав мене науковою мамою. У такому зверненні я не відчувала жодної краплі вдавання, нещирості. Навіть інтонація, з якою Дмитро вимовляв ці слова, була напрочуд щирою і навіть ніжною (Захід з ушанування пам'яті доктора педагогічних наук Дмитра Козлова).

Науковий консультант зауважує стосовно монографії Дмитра Козлова «Інноваційна культура майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти: теоретичні та методичні засади розвитку» засвідчує нове наукове знання, використання якого може допомогти керівникам шкіл вибудувати траєкторію особистісного і професійного сходження в мінливих соціально-економічних та освітніх умовах сьогодення. Учений володіє інноваційною культурою, про що засвідчують сучасна методологія дослідження, методи пошуку інформації та отримані результати.

Напрямок наукової роботи Дмитра Козлова було визначено пріоритетами спеціальності, яку забезпечувала кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи. Дослідник на основі опрацювання численних опитувань, наукових джерел вважав, що сучасній вищій і середній школі не вистачає інноваційного дихання, творчої пульсації, наполягав на тому, що складовою сучасної освіти є наполегливе

освоєння інноваційних зразків і стандартів освітньої діяльності (Той, хто прагнув жити, 2021).

Заслугує на увагу аналіз змісту міждисциплінарних наукових понять, проведений Дмитром Олександровичем: інновація, культура, інноваційна культура, інноваційна культура особистості, інноваційна культура майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти. Кожне поняття аналізується в комплексі й охоплює сучасні зміни у досліджуваній галузі.

Осмилюючи поняття «культура», науковець зазначає і появу низки культурологічних концепцій, характеризує теорії культурологічного символізму, персоналістичної, субстанційної, інформаційно-семіотичної тощо (Козлов, 2020). Аналізуючи поняття «інноваційна культура», вдало переосмислює та пропонує власне бачення більш точного аналізу на мікро- і макрорівнях. На думку науковця, мікрорівень передбачає розвиток особистісної інноваційної культури суб'єкта, а саме формування таких якостей особистості, як комунікативність, креативність, здатність до самоосвіти, інноваційна поведінка, соціальна активність, співробітництво та співтворчість, здатність до швидкої адаптації, рефлексія, творча та інтелектуальна активність, уміння знаходити й користуватись інформацією, винахідливість, розвиток готовності та здатності до інновацій, критичне сприйняття інформації, здатність працювати в команді та навички соціалізації. На макрорівні інноваційна культура представлена такими її суб'єктами, як населення міста, країни, континенту, яке має позитивне налаштування до новацій, сприймає умови конкурентного середовища та бере активну участь у виробництві й поширенні нового продукту.

Поняття *«інноваційна культура особистості»* дослідник запропонував як динамічну характеристику особистості, її готовність, здібності та здатності до створення, сприйняття, поширення й верифікації інновацій, володіння такими ключовими якостями, як творчість, інтуїтивність, ризикованість, амбіційність, сміливість і далекоглядність (Козлов, 2020). Інноваційна культура особистості, за Д.Козловим, включає як творчі здібності, так і засоби обмеження: норми моралі, здатність прогнозувати наслідки нововведень, особисту відповідальність. Інноваційна культура виконує роль захисного фільтра культури загальної (там само).

Кропіткий аналіз базових понять дослідження послугував основою для створення моделі інноваційної культури установи та

моделі інноваційної культури керівника закладу освіти. Зокрема, модель інноваційної культури керівника закладу освіти охоплює такі складові: когнітивну (професійні знання, творче мислення, кваліфікацію, досвід, уміння й навички); креативний потенціал (інтелектуальний капітал, який формує інноваційні знання, творче мислення, кваліфікацію, генерує інноваційні ідеї для реалізації інноваційного процесу); ціннісно-мотиваційну (синтезує різного роду цінності, потреби, інтереси, стереотипи інших суб'єктів інноваційної системи); поведінкову (узагальнює інноваційні типи суб'єктів інноваційної системи в інноваційному процесі) (Козлов, 2020).

Розвиток інноваційної культури майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти науковець обґрунтовує на основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду як педагогічну систему, якій характерні властивості системи за структурою (цілісність, неадекватність, структурність, ієрархічність); цілями та функціями (цілеспрямованість, синергійність, ієрархічність, емерджентність); ресурсами та особливостями взаємодії із зовнішнім середовищем (комунікативність, інтегративність, адаптивність, надійність) (Козлов, 2020, с. 5). Відчутно, що для наукових праць Дмитра Козлова властиве уміння викристалізувати міркування про предмет дослідження крізь призму особистого ставлення, строго вивіреної системи аргументації, глибокого проникнення в сутність аналізованих явищ та фактів.

В. Ільченко зауважувала, що в дослідженні Дмитра Олександровича відображена ще одна винятково важлива відповідність: саме молодий дослідник вивчав інноваційну культуру особистості. Така кореляція дозволила реалізувати природний стан речей, адже насамперед молодь є джерелом і двигуном інновацій та оновлення світу. Таку відповідальну місію Дмитро Олександрович зреалізував у повній мірі (Той, хто прагнув жити, 2021).

Захоплює повага, людяність дослідника до своїх слухачів, читачів. «Здавалося б, що моя життєва скриня щільно заповнена всілякими враженнями, але Дмитро здивував, розповідає А. Сбруєва. Вразив останнім абзацем у передмові до власної монографії. Пише: «Автор смиренно схиляє голову перед Богом за всіляку підтримку. Висловлює подяку всім, хто щиро дарував частинку свого життєвого часу й ділився знаннями, що допомагало формулювати й технічно обробляти ідеї, подані у цій книзі». Ось так одним реченням виголосив

сердечну вдячність всім і всьому, що є під силу лише Богом міченим особистостям (Козлов, 2020, с. 5).

Інтелігентність, гострий розум, ерудованість, філософський оптимізм, толерантність, моральні чесноти, цілеспрямованість, відданість справі, готовність ділитися знаннями – далеко не повний перелік рис особистості Дмитра Козлова. Колеги і студенти називали його викладачем із Божою іскрою.

Віра Ільченко пригадує блискучий та логічно вибудований виступ Дмитра Олександровича на захисті дисертації, аналітичні та ємкі відповіді на численні запитання членів спеціалізованої вченої ради. О. Чашечнікова - виступи Дмитра на конференціях вирізнялися ґрунтовністю, креативністю, нестандартними аргументами, яскравими порівняннями, а найголовніше – гумористичним забарвленням власних аргументів (Той, хто прагнув жити, 2021).

Микола Лазарєв зазначав, що всіх колег вражала природня скромність в оцінці власних здобутків, поєднана з поважним, завжди відкритим, доброзичливим ставленням до колег і студентів. Незважаючи на кризові явища в роботі, стан здоров'я і настроїв ми завжди зустрічали сяючий, відкритий погляд, добру, теплу й притягальну посмішку молодого колеги, радість від очікувано-цінних миттєвостей спілкування. І жінки, і чоловіки кафедри запам'ятали влучні, оригінальні й ненав'язливі звернення-компліменти Дмитра Олександровича, які, дійсно, мали заряд реальної позитивної енергії, бо додавали сил та оптимізму у складних реаліях життя (Захід з ушанування пам'яті доктора педагогічних наук Дмитра Козлова).

Ми попросили колег і студентів, яких навчав Дмитро Олександрович Козлов, назвати три слова-асоціації з Дмитром. Ось які реакції ми отримали: *допомога, чесність, довіра, щирість, радість, повага, надійність, порада, взаєморозуміння, опора, тепло, світло, відданість справі, відповідальність. Справжній друг.*

Стосунки, побудовані на взаємній прив'язаності, спільності інтересів, поглядів, передбачають прив'язаність, яка не потребує доказу, надійність, повагу між людьми, відповідальність, переконання, схожість і злагоду; стосунки людей, в основі яких лежить взаємна прихильність, довіра, взаєморозуміння, взаємодопомога, духовна близькість, спільність інтересів і справ. І. Кант вважав, що істинною є дружба, яка ґрунтується на переконаннях. Щоб людина не

почувалась самотньою і безпорадною перед світом, їй потрібен друг, від якого нічого не приховаєш, і порадам якого довіряєш.

Дружба у вимірі тих прекрасних справ, якими опікувався Дмитро Олександрович Козлов, асоціюється із відданістю, затишком, теплотою, покликом душі зробити іншій людині те, що ти хотів би, щоб ця людина зробила тобі. Ідеться про і спільні духовні цінності, увагу і вміння цінувати толерантне ставлення і довіру до людей, яких добре знаєш. Дмитро володів дивовижним умінням порадіти за когось, зрозуміти людей без зайвих слів; умінням розуміти і прощати. Це стосунки, які приносять радість спілкування, це довіра, перевірена часом і ситуаціями, терпимість, толерантність і відповідальність.

Дмитро сповідував цінності Аристотеля, котрий серед типів дружби виділяв моральну, коли друга люблять безкорисливо. Розуміння моральної цінності дружби залежить від рівня внутрішньої культури особистості. Аристотель обґрунтовує моральні засади справжньої дружби, що можлива між добродішними і самодостатніми людьми.

Висновки. Отже, праці Дмитра Олександровича Козлова і спілкування з колегою ненав'язливо стимулюють замислитися, яким життям живемо і чим наповнюємо внутрішній простір душі: інтелектом, благородними почуваннями, стійкістю духу, чистотою помислів, щирістю почуттів, шляхетністю виховання. «Дуже хочеться, щоб у душі дітей (колег, друзів) теплилися такі ж щирі спогади і оцінки мого значення ...і як божого осередка духовності, людяності, життєвої правди і правдивості» (Іван Зязюн).

Праці викладача-дослідника дають можливість досягнути мовно-творчу індивідуальність особистості викладача-дослідника з широким діапазоном знань, проникливим і винахідливим розумом. Поняття *«інноваційна культура особистості»* дослідник запропонував як динамічну характеристику особистості, її готовність, здібності та здатності до створення, сприйняття, поширення й верифікації інновацій, володіння такими ключовими якостями, як творчість, інтуїтивність, ризикованість, амбіційність, сміливість і далекоглядність. Результатом творчого таланту дослідника є розроблена концепція інноваційної культури та її становлення під час менеджерської підготовки керівника освітньої установи.

ЛІТЕРАТУРА

- Аносова, А. В., Петушкова, Л. А., Петушкова, О. Д. (2022). Сьогодні заради майбутнього. *Школа у війсьній і післявоєнний час: посібник для керівників та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти*. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ» (Anosova, A. V., Petushkova, L. A., Petushkova, O. D. (2022). Today is for the sake of the future. *School is in wartime and postwar times: a guide for managers and teaching staff of general secondary education institutions*. Kyiv: Center for Innovative Education "Pro.Svit").
- Загнітко, А. П. (2017). *Теорія лінгвоперсонології*. Монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. (Zagnitko, A.P. (2017). *The theory of linguistic personology*. Monograph. Vinnytsia: DonNu named after Vasyl Stus.)
- Звіт ректора Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка Лянного Юрія Олеговича за 2022 рік (2023). Л. В. Пшенична (ред.). Суми: [ФОП Цьома С. П.]. <https://online.fliphtml5.com/sqayj/pmsd/#p=1> (Report of the rector of the Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko Yury Olegovich Lyanniy for 2022 (2023). L. V. Pshenichna (ed.). Sumy: [ST Tsyoma S. P.]
- Козлов, Д. О. (2020). *Інноваційна культура майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти: теорія та методика розвитку*. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка. (Kozlov, D. O. (2020). *Innovative culture of the future head of a general secondary education institution: theory and development methodology*. Sumy: Sumy DPU named after A.S. Makarenko)
- Козлов, Д. О. (2020). *Теоретичні та методологічні засади розвитку інноваційної культури майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти у процесі магістерської підготовки*. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка. (Kozlov, D. O. (2020). *Theoretical and methodological foundations of the development of the innovative culture of the future head of the institution of general secondary education in the process of master's training*. Sumy: Sumy DPU named after A.S. Makarenko)
- Потебня, О. О. (1985). *Естетика і поетика слова*. К.: Мистецтво. (Potebnia, O. O. (1985). *Aesthetics and poetics of the word*. K.: Mystetstvo).
- Психологічний словник (1982). К.: Вища шк., 1982. 324с. (Psychological dictionary. Ed. V. Voytka. K.: Vyshcha shk., 1982. 324p.)
- Рибалка В.В. *Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: навчальний посібник*. – Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 575 с. (Rybalka V.V. *Personality theories in domestic psychology and pedagogy: a study guide*. – Odesa: Bukaev Vadim Viktorovych, 2009. 575 p.)
- Семенов О.М. Роль особистості Вчителя у формуванні культури наукового дослідження. *Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. пр. за ред. В.Кременя, Т.Левовицького*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2012. С.368-376. (Semenog O.M. The role of the teacher's personality in the formation of the culture of scientific research. *Formation and development of scientific and pedagogical schools: problems, experience, prospects: coll. of science pr. by ed.*

V. Kremenya, T. Levovyskyi. Zhytomyr: I. Frank University Publishing House, 2012. P.368-376.)

Юнг Карл Густав. *Психологічні типи*. Львів: Астролябія, 2010. 692 с. (Carl Gustav Jung. *Psychological types*. Lviv: Astrolabia, 2010. 692 p.)

Захід з ушанування пам'яті доктора педагогічних наук Дмитра Козлова Режим доступу:

<https://sspu.edu.ua/news/u-sumdpu-vidbuvsya-zakhid-z-ushanuvannya-pamyati-doktora-pedagogichnikh-nauk-dmitra-kozlova> Event honoring the memory of Doctor of Pedagogical Sciences Dmytro Kozlov. URL: <https://sspu.edu.ua/news/u-sumdpu-vidbuvsya-zakhid-z-ushanuvannya-pamyati-doktora-pedagogichnikh-nauk-dmitra-kozlova>

SUMMARY

Semenoh Olena, Kozlova Olena, Shtyka Yurii. Teacher-researcher personality within the dimensions of pedagogical discourse.

The article focuses on the characteristics of the personality of a teacher-researcher within the dimensions of pedagogical discourse. The chosen research methods include a complex of interrelated general scientific and specific scientific methods, such as terminological analysis, synthesis, systematization, and generalization. The primary sources for the study are the works of D. Kozlov, memories of specialists about a colleague, and direct communication with the Doctor of Pedagogical Sciences, Dmytro Oleksandrovykh Kozlov. At the age of 32, the young researcher underwent a complex heart surgery, resulting in a second-degree disability. Consequently, Dmytro Oleksandrovykh's subsequent scientific work became the result of truly superhuman efforts, attesting not only to his hard work but also to the extraordinary abilities of the educator: at the age of 35, he successfully defended his candidate dissertation, and at the age of forty-one, he defended his doctoral dissertation.

The article emphasizes the researcher's development, teaching activities, scientific partnership between the academic advisor and the doctoral student, and the personal traits of the individual, including intellectuality, erudition, philosophical optimism, tolerance, moral virtues, dedication to the cause, and a willingness to share knowledge. The works of the teacher-researcher allow for understanding the linguistic and creative individuality of the teacher-researcher with a broad range of knowledge and a penetrating and inventive mind. The concept of "innovative culture of personality" is proposed by the researcher as a dynamic characteristic of an individual, encompassing readiness, abilities, and capacities for the creation, perception, dissemination, and verification of innovations. It involves mastering key qualities such as creativity, intuition, risk-taking, ambition, boldness, and foresight. The result of the researcher's creative talent is the developed concept of innovative culture and its formation during the managerial training of an educational institution leader.

Key word: Dmytro Oleksandrovykh Kozlov, personality, teacher-researcher, pedagogical discourse, scientific partnership, creative individuality, innovative culture of personality